

ALIMSKE PORODICE: MULAIBRAHIMOVIĆ- MUFTIĆ (SVIRAC)

Ahmed MEHMEDOVIĆ

Muftije, muderrisi, hafizi, pisci

Najčjuvenija gradačka alimska porodica iz bogate prošlosti ovoga grada jest porodica Mulaibrahimović, poznatija kao Svirac, a kasnije Muftić, koja je Gradačcu i Posavini podarila generacije znamenitih alima i muderrisa. I samo njihovo prezime kazuje da su od starina pripadali ulemi. Čelnik te učene porodice bio je hadži hafiz Ahmed-efendija Svirac, autor *Putopisa* na hadždž i jedne međžmu'ë. Bio je jedini gradački muftija i muderris, a u medresi su ga naslijedila njegova dva sina. Praunuk mu je dr. Hazim Muftić, istaknuti pravnik, direktor Vakufske direkcije i profesor VIŠT-a, pisac nekoliko zapaženih radova o Kur'anu i filozofiji Kur'ana.

Četiri člana ove ugledne porodice bili su hafizi.

Hadži hafiz Ahmed-efendija Mulaibrahimović (Svirac)

Hadži hafiz Ahmed-efendija Mulaibrahimović (Svirac), sin hadži Osmana, muftija, muderris i putopisac, rođen je u Biberovu Polju

kod Gradačca oko 1800. godine. Pravo mu je prezime Mulaibrahimović, ali je poznatiji kao Svirac, jer je duže od 50 godina bio muderris u Osman-kapetanovoj medresi u Gradačcu, koja je bila poznata kao Svirac-medresa, pa je tako Ahmed-efendija poznatiji kao Svirac nego kao Mulaibrahimović. I danas se ovaj dio Gradačca zove Svirac-mahala. Osim toga, bio je dugogodišnji gradački muftija. On je jedini muftija u Gradačcu, jer ni prije ni poslije njega ovaj grad nije imao muftiju. Izgleda da je njemu iznimno, zbog njegove učenosti i ugleda, dato to zvanje, jer je bio poznat i cijenjen čak i u Istanbulu.

Ahmed-efendija nije išao na studije u Istanbul poput većine ondašnjih alima, već je svo svoje školovanje proveo u Bosni, zapravo u gradačkoj medresi Muradiji. Učio je pred uglednim muderrisom šejhom hadži Hasanom ef. Muslimovićem, koji je bio beskompromisan i oštar kritičar. Bez milosti je šibao sve negativne pojave i one koji ih uzrokuju. Šejh hadži Hasan-efendija žestoko je, u jednom svom vazuu, napao i travničkog vezira. Čim je to čuo, vezir odmah pozove na odgovornost šejha u Travnik. Da spa-

si starog šejha, kapetan Gradačca umjesto nje- ga pošalje njegovog učenika Ahmeda efendiju Svirca. Tako je mladi Ahmed-efendija preuzeo na sebe šejhovu krivicu i odležao u travničkoj tvrđavi 4 mjeseca.

O svom muderrisu i svom školovanju, hadži hafiz Ahmed-efendija Mulaibrahimović piše u idžazetnami koju je izdao sinu hafizu Ahmedu Hilmi efendiji Muftiću 1881. godine: «Bavio sam se sticanjem znanja i raznih disciplina nauke u mjestu Gradačac, u medresi Muradiji, i prisustvovao predavanjima alima izvanrednog, pobožnog, askete, savršenog šejha hadži Hasana efendije, obasuo ga Allah svojim oprostom i dodijelio mu ugodnosti svojih dženetskih bašči. Pa sam od njega dobio znanje i razne discipline znanosti i dao mi je idžazet (opunomoćio me) i dozvolio da podučavam i saopćavam (znanje i informacije) onoliko koliko je u ljudskoj moći. Zatim sam se bavio podučavanjem u spomenutom mjestu u medresi Svirac».

Prema istoj idžazetnami, Ahmed-efendija je svojim učenicima izlagao ove discipline: morfologiju i sintaksu arapskog jezika (*sarf we nahf*), retoriku (*beyan we me'ani*), logiku (*mantiq*), fikh i usuli-fikh, islamsku skolastičku teologiju (*kelam*) i mudrost (*hikmet*).

Ahmed-efendija je najviše postigao obrazujući se sam nakon medrese i čitajući djela islamskih klasika. Naročito je zavolio šerijatsko pravo, pa je u toj oblasti bio pravi znalac. I praktično ga je provodio kao dugogodišnji muftija Gradačca i izdavao zapažene fetve. Kao druga naučna oblast, njemu naročito bliska, bio je tefsir, tumačenje Kur'ana. Kao muderris, ostao je upamćen generacijama i doveo do idžazeta brojne imame, hatibe i muallime iz Gradačca i okoline.

Uživao je ugled u cijeloj Bosni i Hercegovini. Ahmed Dževdet-paša ubraja ga u «erkjani ejalet Bosne». «Erkjani ejalet je nešto posebno u ovim krajevima, zato vam ovo moram protumačiti. Kao što je poznato, u svim mjestima biraju se članovi vijeća od najvećih, najplemenitijih i najodabranijih ljudi. Oni članovi ovdašnjih vijeća koji uživaju najveći ugled i čine jezgru vijeća, zovu se 'erkjani ejalet'... U 'erkjani ejalet' ubrajaju se i četverica muftija, i to sarajevski

(Hadžiomerović-Omić), mostarski (Karabeg), travnički (Korkut) i gradačački (Mulaibrahimović-Svirac), koje vrlo poštuje cjelokupno pučanstvo Bosne i Hercegovine», piše 1864. godine Dževdet-paša.

Ahmed-efendija Svirac bavio se naučnim radom i pisanom riječju. Napisao je jedan vrijedan *Putopis* na hadždž, na turskom jeziku, u kome je opisao put i mjesta od Gradačca do Mekke i nazad. Rukopis *Putopisa* čuvao se u porodičnoj biblioteci, zapravo u vlasništvu njegovog sina hafiza Ahmeda Hilmi efendije Muftića, također muderrisa u Gradačcu. Danas se ne zna gdje je taj rukopis, a prvi ga je spomenuo Hamdija Kreševljaković u svom radu *Dževdet-pašina pisma u Bosni iz 1864. godine*. Kreševljaković ga je vidio 1931. godine kod hafiza Ahmeda Hilmi efendije.

Izgleda da je Svirac pisao i tefsir Kur'ana. U svom radu o Gradačcu, dr. Muhammed Hadžijahić spominje da je hadži hafiz Ahmed-efendija napisao glosu na poznati komentar Kur'ana *Tefsir Dželalejn*. Danas se ne zna ni za taj njegov rukopis. Svirac je na marginama rukopisa često pisao glose i komentare, pa bi ih valjalo prostudirati.

Iza njega je ostala i jedna opsežna medžmu'a na arapskom jeziku, koju je on nazvao *Medžmu'a lata'if*, na 600 stranica srednje veličine. Tu su njegove fetve i fetve drugih muftija, izvodi iz raznih djela, citati, dove, komentari kur'anskih sura ili ajeta, hadisi i hadiske opservacije, uzorci raznih akata, grafikoni, jedna *Ma'rifetnama* i sve ono što je moglo zanimati muftiju ondašnjeg vremena. Medžmu'a je autograf, ispisana ne osobito lijepim nash pismom, crnom tintom, a neki naslovi, znakovi, linije koje ističu komentirani tekst crvenom tintom. Ima tekstova koji su pisani dvostubačno, trostubačno, vodoravno i u više pravaca. U rukopisu ima samo poneka prazna stranica, a margina gotovo da i nema, jer su tekstovi pisani do same ivice. Papir je bijel i žućkast, a uvez od mehke kože je bez ukrasa. Na prvom listu su dvije Svirčeve bilješke i tri otiska njegovoga pečata sa upisanim imenom: *Hafiz Ahmed* i godinom koja se ne može pročitati. Pri vrhu stranice skromno se potpisao kao *ubogi hafiz Ahmed, učitelj Svirac-medrese*, a pri dnu

je veća bilješka u vidu kolofona sa nazivom međzmu'e.

Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, R-8981. Osman-efendija Lavić će ovu Svirčevu međzmu'u potanko predstaviti u jednom od narednih svezaka Anala Gazi Husrev-begove biblioteke. On nam je i ukazao na ovaj muftijin autograf, na čemu mu najtoplije zahvaljujemo.

Hadži hafiz Ahmed-efendija Svirac umro je 1883. godine u Gradačcu, gdje je i ukopan, baš pokraj svoje medrese. Iza njega su ostala tri sina, hafiz Ahmed Hilmi-efendija, hafiz Muhammed-efendija, Abdulkadir, i kćerka Saima. Ženio se dva puta; hafiz Ahmed Hilmi-efendija bio je od jedne, a druga dvojica sinova od druge žene.

Hafiz Ahmed Hilmi-efendija preuzeo je dužnost muderrisa na Svirac-medresi nakon očeve smrti. A kad je i on umro 1934. godine, na mjesto muderrisa došao je njegov mlađi polubrat hafiz Muhammed-efendija Muftić i tu dužnost obavljao do smrti 1944. godine. Abdulkadir je završio Šerijatsku sudačku školu 1901. godine, a umro nedugo nakon toga, kao sudski vježbenik na sudu u Brčkom.

Sinovi su od oca naslijedili bogatu biblioteku i spomenuti rukopis očeva *Putopisa*.

Svirčeva biblioteka bila je bogata orijentalnim rukopisima iz svih oblasti islamskih nauka, pa i onih koji su ispisali domaći kaligrafi. Jedan od tih rukopisa predstavlja djelo *Kitab el-išarat fi 'ilmi al-ibarar* (Knjiga o tumačenju snova). Djelo je pisano na arapskom jeziku, ima 330 stranica, a podijeljeno je na 80 poglavlja. Ovdje se iznose iskustva i tumačenja snova mudrog Danijala, imama Džafera Sadika, Ibn Sirina i drugih. Prijepis ovoga djela za muftiju Svirca uradio je jedan od najplodnijih i najboljih naših kaligrafa i prepisivača rukopisa Sejjid Muhammed Hašim ibn Davud Arif 1848. godine. Rukopis je u posjedu Adema efendije Hadžića iz Gradačca, koji je ustvrdio da je Ahmed-efendija Svirac autor ovoga djela, u šta mi, iskreno rečeno, sumnjamo. Vjerovatno je riječ samo o bilješci o vlasništvu rukopisa koja je Hadžića navela na takvu pretpostavku.

Sinovi i unuci hadži hafiza Ahmeda efendije Svirca prozvali su se Muftićima po nje-

govom muftijskom zvanju, a njihovi potomci i danas žive u Gradačcu, Sarajevu i drugdje. Možda su i odranije imali to prezime po (pretku?) Omeru efendiji Muftiću Gradačaninu.

Hafiz Ahmed Hilmi-efendija Muftić

Hafiz Ahmed Hilmi-efendija Muftić, muderris, rođen je u Gradačcu 1858. godine. Sin je znamenitoga gradačačkog muftije i muderrisa hadži hafiza Ahmeda ef. Mulaibrahimovića Svirca. Obrazovanje je započeo i dovršio pred ocem, pred kojim je završio i hifz u svojoj dvanaestoj godini. Po okončanju medrese 1881. godine, otac mu je izdao idžazetnamu i time ga «opunomoćio da podučava, kao što je mene opunomoćio i potvrdio i dao mi dozvolu moj učitelj (ustaz)».

Nakon pohađanja Svirac-medrese u rodnom gradu, hafiz Ahmed Hilmi-efendija nije odlazio na studije u Istanbul, nego se sam obrazovao intenzivnim učenjem i studiranjem islamske i svjetovne literature. Imao je na raspolaganju bogatu očevu biblioteku i zbirku rukopisa koju je naslijedio s polubratom Muhammedom efendijom. On je primjer domaćeg alima koji je postigao visok stepen učenosti, a da nije odlazio na nauke u islamski svijet. Isti je slučaj sa njegovim ocem i bratom. Mnogaobrojna djela na orijentalnim jezicima teološke i pravne naravi prošla su kroz njegove ruke. Odlično je poznao arapski i turski jezik, a ni perzijski mu nije bio posve stran.

Osim toga, on je, nakon svršetka Svirac-medrese, u 24. godini života, proboravio tri mjeseca u Travniku, gdje je učio pred znamenitim travničkim muderrisom i muftijom Muhammedom Hazimom ef. Korkutom, pred kojim je i položio neku vrstu diplomskog ispita.

U to doba mu je i otac umro, pa ga je hafiz Ahmed Hilmi-efendija naslijedio kao muderris Osman-kapetanove ili Svirac-medrese. Brinuo se i za malodobnu polubraču Muhammeda i Abdulkadira. Starijeg Muhammeda izveo je do idžazeta, a mlađeg Abdulkadira je, nakon medrese, dao u Šerijatsku sudačku školu.

Bio je izuzetno sposoban i elokventan muderris, uvijek spreman povezati teoriju i praksu i svojim načinom života to i potvrditi.

Talebu je volio kao svoju djecu. Najveću pažnju pridavao je odgoju i govorio da bi prvo trebalo učiti ahlak, a onda tefsir, fikh i hadis. Od njegovih učenika spomenut ćemo samo nekoliko: hadži Jusuf ef. Bilajac, hadži hafiz Abdullah ef. Hodžić, hadži Husejn ef. Kavazović, Zaim ef. Huskanović (on mu je spjevao pjesmu pohvalnicu), Mehmed ef. Kavazović.

U nižim razredima medrese predavao je kiraet, akaid, fikh, historiju, arapski jezik, a u višim arapski i turski jezik, tefsir, hadis, nasljedno pravo, mantik (logiku), me'ani (stilistiku).

Njegovi vazovi bili su doista čuveni, pa su iz najudaljenijih mjesta Posavine po njega slali fijaker da im dođe vaziti. Među prvima u Bosni i Hercegovini počeo je prevoditi hutbe i govoriti na našem jeziku, da ga razumije svaki džamatlija, mada su neki konzervativci govorili da, zbog te njegove *novotarije*, «za njim nije džaziz klanjati». Uprkos tome, kad se čulo gdje će hafiz držati vaz, svijet bi pohrlilo tamo da ga čuje.

Bio je savremen i moderan u tumačenju islama, pa je ponekad ostavljao dojam da je i liberalan. Bio je savremen, ali strog tumač islamskih propisa i dosljedan praktičar. Bio je dotjeran i uredan, onako kako zahtijeva islam. Nosio je njegovanu bradu i brkove, crno džube i bijelu ahmedijju.

Jedan je od pionira savremene obrade zemlje u Posavini i neprekidno je insitirao da težaci primjenjuju savremene metode obrade zemlje. Imao je porodičnu kuću i dosta zemlje u Vidi, gradačačkoj mahali. U njegovoj kući nije bilo mangale, jer je ona vezana za ljenčarenje i besposlicu.

Kao muderris je djelovao duže od pedeset godina i izveo brojne generacije posavskih alima, tako da je s pravom nosio naslov duhovnog oca Gradačca i okoline.

«A njegove najsajnije odlike bile su, bez sumnje, velika spretnost u tumačenju islama i savršeno vladanje sobom. Za njega nije bilo divergencije između islama i kulture, to je za njega bilo jedno te isto. Intelektualci su na nj gledali kao na istinskog predstavnika islama i njegove riječi s respektom slušali. Moglo se često čuti: 'Kad bismo imali hodža kao što je naš muderris-efendija, naš napredak ne bi dolazio u pitanje.' U

svojim čuvenim vazovima merhum nikada nije pričao o Džennetu i Džehennemu, o sirat-ćupriji i slično, već o tome kako treba raditi u smislu vjere, da čovjek postane što savršeniji», stoji u jednom nekrologu povodom Muftićeve smrti.

Uz rad u medresi, hafiz Ahmed Hilmi-efendija obavljao je i dužnost imama, hatiba i predavača u Svirac džamiji do 1918. godine, kad je, po istom poslu, prešao u glavnu džamiju u Gradačcu, Husejniju. U nekoliko navrata biran je u Hodžinsku kuriju, tijelo koje je biralo reisu-l-ulemu, najvišeg predstavnika uleme u Bosni i Hercegovini, i članove Ulema-medžlisa. Bio je veliki poštovalac reisa reformatora Čauševića i uvijek mu bio oslonac. Kad je Čaušević organizirao tečajeve za imame matičare 1928. godine, jedan takav u Gradačcu vodio je hafiz Ahmed Hilmi-efendija uz pomoć tadašnjeg gradačačkog kadije. Dugo godina je biran u Vakifsko-me'arifsko povjerenstvo u Gradačcu i ponekad bio njegov potpredsjednik. Odbio je primamljive položaje u Islamskoj zajednici, pa i mjesto kadije u Gradačcu koje je bilo mnogo bolje plaćeno nego profesorsko, a sve kako bi više vremena imao za svou medresu.

Hafiz Ahmed Hilmi-efendija umro je u Gradačcu u ponedjeljak 11. februara 1934. godine i ukopan između džamije i medrese u Svirac mahali. Zadnje trenutke ovozemnog života dočekao je uzdignutih ruku, učeći dove. Džena-zi je prisustvovalo više od četiri hiljade ljudi, pa se ona nije mogla klanjati kraj džamije, nego na trgu usred čaršije. Na Ahiret ga je ispratila čitava Posavina, muslimani i inovjerci, među kojima je također bio autoritet.

Tarih, koji se i danas nalazi na njegovom kamenom nišanu, sa turbanom u gužve, spjevao mu je Salih Safvet-efendija Bašić, profesor Šerijatske sudačke škole, a kasnije i Više islamske šerijatsko-teološke škole. Evo proznog prijevoda tog tariha:

Sluga dina, širitelj prosvjete, sa svojim znanjem i vrlinama i kao čovjek zdravog razuma, bio je poznat uopće među muslimanima hafiz Ahmed Hilmi Muftić. Kroz cijeli život nije nikad ostavio medrese u kojoj je učio, a kasnije bio muderris. Više od polovine stoljeća držao

je u njoj predavanja i mnogima dao idžazet. Njegovim nastojanjem nauka o vjeri proširila se u narodu. Hanedanluk, to lijepo svojstvo, bilo je njemu svojstveno. Ljudima, čije se stanje siromaštvom poremetilo, izlazio je ususret i život im činio veselijim. Na koncu, u blizini medrese, legao je u zemlju. Neka mu Milostivi Allah podari dženetske ljepote!

Za svoga života kod svakoga bio je poznat kao vrlo blag. U njegovoj okolini svijet je slijedio ovog ispravnog čovjeka radi njegove riječi, koja je djelovala, a radi zdravih misli i zdrave pameti njegove.

Svojom smrću prijatelje i braću ostavio je ožalošćene.

Za njegovu smrt kao tarihi-mu'džem izlazi ovaj jasni govor:

«Nosilac pravde (hak) hafiz Ahmed zaposjeo je siguran kabur» (1352.).

Hafiz Ahmed Hilmi-efendija imao je dva sina, hafiza Hasiba efendiju i Ahmeda Ragiba, te četiri kćerke: Nesibu, Saimu, Ešrefu i Eminu. Sva su mu djeca, osim kćerke Emine, umrla prije njega.

Kad mu je 1929. godine umro sin hafiz Hasib-efendija, on mu je preuzeo sina Hazima i školovao ga, a poznato je da je Hazim Muftić doktorirao pravo u Zagrebu i bio jedan od vodećih intelektualaca muslimana u svoje vrijeme.

Hafiz Muhammed-efendija Muftić

Hafiz Muhammed ef. Muftić, sin gradačakog muftije i muderrisa Ahmeda ef. Mula-ibrahimovića Svirca, rođen je u Gradačcu oko 1870. godine. Školovao se pred ocem i polubratom u Svirac-medresi u Gradačcu, a nakon toga se sam usavršavao čitajući obimnu literaturu iz teoloških i svjetovnih nauka na orijentalnim jezicima. Od polubrata hafiza Ahmeda Hilmi-efendije uzeo je idžazet, a pred njim je i završio hifz. S polubratom Ahmedom Hilmi-efendijom naslijedio je bogatu očevi biblioteku, koju je i sam dopunjavao.

Od 1918. godine pa do smrti bio je imam i hatib Svirac džamije, pošto mu je brat tada

prešao za imama i hatiba džamije Husjenije. Kako bi svoje đake, naročito one u starijim razredima, uvježbao za budući poziv imama i hatiba, proturao ih je u mihrab i na minber u toj džamiji. Nakon smrti polubrata, 1934. godine, naslijedio ga je na mjestu muderrisa Osman-kapetanove ili Svirac-medrese i bio jedan od posljednjih njezinih profesora. Njegov pomoćnik i korepetitor bio je od septembra 1935. godine hafiz Abdullah ef. Hodžić, koji je, također, završio Svirac-medresu. Hodžić je predavao kiraet, fikih, arapski jezik i husni-hat ili kaligrafiju, a ostale predmete hafiz Muhammed ef.

Hafiz Muhammed ef. Muftić umro je u Gradačcu maja mjeseca 1944. godine i ukopan kraj oca i polubrata u haremu Svirac džamije, pokraj same medrese u kojoj je predavao. Bio je ugledan alim čiji se autoritet cijenio ne samo u Gradačcu nego i u cijeloj Posavini. Za deset godina rada na medresi izveo je brojne softe iz Posavine koji se s pijetetom sjećaju svoga poštovanog muderrisa.

Hafiz Hasib-efendija Muftić

Hafiz Hasib-efendija, sin hafiza Ahmeda Hilmi-efendije, rođen je 1877., a umro 1929. godine, petnaest godina prije oca. Pred ocem je završio medresu i hifz. Iako je povremeno bio imam u Svirac-džamiji u Gradačcu, nije se posebno bavio imamskim pozivom. Posjedovao je bogato imanje i bavio se poljoprivredom. Poput oca, bio je uzoran domaćin i savremen poljoprivrednik. Da je bio kavi-hafiz vidi se i po tome što je njegov otac hafiz Ahmed Hilmi-efendija, dok je klanjao teraviju hatmom, uvijek tražio da ga prati polubrat hafiz Muhammed i sin hafiz Hasib-efendija.

Sin hafiza Hasiba efendije, a unuk hafiza Ahmeda Hilmi efendije, bio je već spomenuti dr. Hazim Muftić (u. 1974.), direktor Vakufske direkcije u vrijeme reisu-l-uleme Fehima efendije Spahe i profesor Više islamske šerijatsko-teološke škole. Ostavio je nekoliko zapaženih studija o Kur'anu koje bi valjalo integralno objaviti. Pošto nije pohađao medresu, nije imao oficijelno vjersko obrazovanje i o njemu ovom prilikom nećemo govoriti.

Na kraju, ne smijemo propustiti priliku spomenuti Derviša Omera efendiju, sina Omerova, Muftića, Gradačanina, koji je 1805. godine bio muftija u Ljubuškom. On je, tada, prepisao jedan kodeks od tri djela, dvije *Qanunname* i jedan *Fara'id*, koji se nalazi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, R-7.009. Rukopis je urađen lijepim, krupnim ta'lik pismom na oko 240 stranica srednje veličine. Je li ovaj Omer-efendija Muftić bio u srodstvu sa Muftićima o kojima ovdje pišemo, zasad nećemo moći odgonetnuti. Možda je Omer-efendija bio djed hadži hafiza Ahmeda efendije Mulaibrahimovića (Svirca, Muftića). Koliko je nama poznato, osim ovih u Gradačcu, nije ni bilo drugih Muftića. Možda su baš po njemu gradačački Mulaibrahimovići i dobili svoje drugo prezime Muftić.

Izvori i literatura:

1. *Rukopis R-8981* Gazi Husrev-begove biblioteke
2. Arhiv turskih dokumenata Gazi Husrev-begove biblioteke, *Idžazetnama A-4520/TO* (prevela Azra Gadžo-Kasumović)
3. Hamdija Kreševljaković, *Dževdet-pašina pisma o Bosni iz 1864. godine*, *Novi behar*, 15. maj 1932., br. 21 i 22, str. 289
4. Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo 1933., str. 51-52
5. H. M., *Merhum hafiz Ahmed-ef. Muftić, Gajret*, 1. april 1934., br. 4, str. 72
6. Dr. Hazim Šabanović, *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo 1973., str. 589
7. *Iz vjerskog i vjersko-prosvjetnog života muslimana u Gradačcu - U povodu 40-godišnjice smrti hafiza Ahmed Hilmi-ef. Muftića* (pripremio Mahmud Traljić), Gradačac, 1974.
8. Adem Hadžić, *Rukopisne zbirke i biblioteke na području Gradačca*, *Anali GHB*, Sarajevo, 1999., knj. 17-18, str. 171-172
9. Osman Lavić, *Katalog GHB*, London-Sarajevo, 2005., sv. 14, str. 263
10. Ahmed Mehmedović, *Leksikon naše uleme*, rukopis

Summary

ALIMS' FAMILIES – MULAIBRAHIMOVIĆ-MUFTIĆ
(SVIRAC)

Muftis, professors, huffaz and writers

Ahmed Mehmedović

The most famous alim family from the very thriving past of the town of Gradačac was the family Mulaibrahimović, also known as family Svirac and then later Muftić. This family has bestowed Gradačac and Posavina with the entire generation of distinguished alims and professors. Their surname alone testifies to the fact that they are members of a long line of ulama. The head of this family of distinguished scholars was Hajji Hafiz Ahmed Effendi Svirac, the author of the *Putopis (travelogue)* to Hajj and the collected works (*majmua*). He was the only Mufti and professor (*muderris*) of Gradačac who was succeeded by his own two sons, Hafiz Ahmed Hilmi Effendi and Hafiz Muhamed Effendi. Many imams acquired their education before them. They were highly regarded, famous and respected in Posavina as well as throughout Bosnia and Herzegovina. Mufti Svirac was famous even in Istanbul. They were educated exclusively in Bosnia and Herzegovina and have never left to any of the Islamic countries to pursue their studies. They were lecturers (*vaiz*) of such magnitude that people rushed to hear them speak.

Family Muftić owned an excellent library as well as the collection of oriental manuscripts some of which were transcribed by renowned Bosnian calligraphers and transcribers. Four members of this noted family were huffaz and some of them were imams and khatibs in the main mosques throughout Gradačac. Mufti's great-grandson was Dr. Hazim Muftić, distinguished lawyer, Head of the Waqf Board and Professor of Higher Islamic Theological School as well as the writer of several noted works on the Qur'an and philosophy of the Qur'an.

موجز

بيوت العلم:

عائلة مُلا إبراهيموفيتش – مُفتيتش (سفيراتس)

مُفتون، مدرسون، حفاظ قرآن، كُتاب

أحمد محمديتش

تعتبر عائلة مُلا إبراهيموفيتش أشهر أسر العلماء في تاريخ مدينة غراداتشاتس العامر، وقد اشتهرت هذه الأسرة في البداية بلقب سفيراتس، ثم تحول لقبها إلى مُفتيتش، وقد منحت منطقة غراداتشاتس وبوسافينا جيلا بأكمله من العلماء والمدرسين. ويدل لقب هذه الأسرة على أنها أسرة عريقة في العلم، وتعود الريادة فيها إلى الحاج الحافظ الشيخ أحمد سفيراتس مؤلف كتاب "رحلة الحج" وإحدى المجموعات، وقد كان المفتي والمدرس الوحيد في غراداتشاتس، وخلفه في التدريس ولده الحافظ الشيخ أحمد هيمي والحافظ الشيخ محمد، وقد درس على أيديهما عدد كبير من الأئمة في منطقة بوسافينا. كان جميع أفراد هذه الأسرة علماء محترمين، معروفين ومبجلين ليس فقط في منطقة بوسافينا بل في البوسنة والهرسك كلها. وقد ذاع صيت المفتي سفيراتس في استنبول. درس علماء هذه الأسرة في البوسنة ولم يسافروا لتحصيل العلم إلى مناطق أخرى في العالم الإسلامي. كانوا وعظما ممتازين وكان الناس يتسابقون لحضور دروسهم وسماع مواظهم.

كانت عائلة مُفتيتش تمتلك مكتبة غنية ومجموعة من المخطوطات الشرقية، وكان النساخون والخطاطون أحيانا ينسخون من تلك المخطوطات.

اشتهر في هذه الأسرة أربعة حفاظ للقرآن الكريم، وكان من أبنائها أئمة وخطباء في مساجد غراداتشاتس الرئيسية.

وجدير بالذكر أن نقول إن الدكتور حازم مفتيتش، الحقوقي الشهير هو ابن حفيد المفتي، وقد شغل الدكتور حازم منصب مدير إدارة الأوقاف ومدير المدرسة الشرعية الإسلامية العليا، وله العديد من الأعمال البارزة عن القرآن وفلسفة القرآن.